

**Σελ. 28. Δεύτερος κύκλος---Rave-party για κουφούς και πανδαισία χρωμάτων
για τυφλούς (Θανάσης Τζαβάρας)**

Όταν σκεφτόμουν την παρέμβασή μου στην 3^η συνάντηση του Ξυλόκαστρου, έστω και τη απουσία μου, μου συνέβησαν στο πρόσφατο μου ταξίδι στο Παρίσι τα εξής δύο γεγονότα: α) παρακολούθησα στην ARTE, τη γαλλογερμανική τηλεόραση κουλτούρας, την απίθανη εκπομπή όπου ένας ημίκουφος παρουσίαζε την οργάνωση στην Αγγλία ενός rave-party για κουφούς. Επρόκειτο για μια διοργάνωση, όπου συμμετέχουν ακούοντες και κουφοί, όπου λόγω της υψηλής έντασης του είδους αυτού της μουσικής, με ενίσχυση των μπάσων οι κουφοί βιώνουν τη μουσική, διασκεδάζουν, πίνουν τις μπύρες τους και συνεννοούνται μεταξύ τους με το γνωστό sign language. Το πιο εντυπωσιακό είναι ότι σε αυτά τα πάρτι για κουφούς οργανώνονται διαγωνισμοί karaoke, όπου οι διαγωνιζόμενοι υπό τους «ήχους» της μουσικής «λένε» τα «λόγια» με sign language, β) δίπλα στο σπίτι που έμενα στο Παρίσι βρίσκεται το μεγάλο ίδρυμα για τυφλούς. Στη βιτρίνα του σχετικού καταστήματος εκτίθενται ποικίλα όργανα της καθημερινότητας προς διευκόλυνση της ζωής των τυφλών. Έξω από τα ομιλούντα ξυπνητήρια ή τις ζυγαριές που λένε φωναχτά το βάρος του τυφλού, υπήρχε και ένα εργαλείο (σχετικά ακριβό-γύρω στα 150 Ευρώ) που βλέπει και λεκτικοποιεί τα χρώματα. Έτσι ο τυφλός δεν έχει πια ανάγκη κάποιον να του λέει ότι το τάδε είναι κόκκινο ή πράσινο, αλλά το ακούει. Σε παλαιότερή μας έρευνα, σχετικά με τη διαχείριση των χρωμάτων από δυσχρωμάτοπες και αχρωμάτοπες, είχαμε ακριβώς καταγράψει τις δυσκολίες στην καθημερινότητα, κυρίως των αχρωματόπων, όταν π.χ. επρόκειτο να συνταιριάξουν τα χρώματα της γραβάτας με το κουστούμι τους. Έτσι, τώρα με το καινούριο μηχάνημα, υποκατάστατο αισθητηριακού οργάνου, μπορούν χωρίς συνοδεία [και εξάρτηση από άλλους] να είναι κομψευάμενοι με τη βοήθεια εξειδικευμένων εκ της τεχνολογίας, αισθητήρων.

Αυτά τα δύο γεγονότα, τα οποία θέτουν με ενδιαφέροντα τρόπο το πρόβλημα των qualia, μου επιτρέπουν να επανέλθω στη συζήτηση σχετικά με τις πραγματικότητες της συνείδησης, έτσι όπως ελαφρώς τις έχω συζητήσει σε προγενέστερές μου παρεμβάσεις.[Και ας μην αρχίσουν οι φιλοσοφικά ευαίσθητες ψυχές να οδείρονται όπως ο Sartre πως η κόλαση είναι οι άλλοι...]

Στην παρέμβασή μου στη συνάντηση του Μεταπτυχιακού «Εγκέφαλος και Νους», είχα μπορέσει να προτείνω ότι η ιστορία μπορεί να είναι μια Νευροεπιστήμη. Θα επανέλθω στα σχετικά επιχειρήματα, κυρίως για να τονίσω για άλλη μια φορά ότι στις ανθρώπινες τουλάχιστον Νευροεπιστήμες, όπου έχουμε τη δυνατότητα του υποκειμένου να επεξεργάζεται και να εκφράζει λεκτικά το τι νιώθει, το τι βλέπει, το τι κάνει και κυρίως το τι φαντάζεται, η απώλεια της επαφής με την κλινική ιστορία, κάτι το οποίο έχει παραχθεί μετά από την επικράτηση του αντίστροφου συλλογισμού –του πρώτα κάνουμε μελέτη δια των απεικονιστικών μεθόδων της λειτουργίας ή δυσλειτουργίας του εγκεφάλου και μετά ρωτάμε την ιστορία του υποκειμένου σχετικά με το ζήτημα- προκύπτει μετά σαφηνείας το θέμα του κατά πόσον ιστορικά ή απεικονιστικά μπορούμε να έχουμε πρόσβαση στο σύνολο των συνειδητών παραμέτρων ενός προβλήματος.

Είναι προφανές ότι εδώ φέρνω με ένα σαφή τρόπο στο προσκήνιο της συζήτησής μας τη σημασία των **υπόρρητων**, των **υποσυνειδητών** και φυσικά των **ασυνειδητών** διαστάσεων της ανθρώπινης εμπειρίας. Η αναφορά μου, βέβαια, εδώ είναι στο τι και το πώς έχει λειτουργήσει για πάνω από έναν αιώνα η φροϋδική-ψυχαναλυτική λογική. Ήδη στο πρόσφατο παρελθόν ποικίλοι συγγραφείς –και μεταξύ μας η Φωτεινή Στυλιανοπούλου- έχουν ασχοληθεί με τα ζητήματα Ψυχανάλυσης και Νευροεπιστημών και εγώ ο ίδιος έχω δημοσιεύσει ένα προγραμματικό σχετικό άρθρο, με το γενικό τίτλο «Νευροψυχανάλυση». [Βλέπω στο πρόγραμμα πως και η Ρηνειώ Σκαλιώρα προσχωρεί στο club.]

Ας διευκρινίσω κάποια σημεία σχετικά

1. Ο Φρόντ ως μερικές φορές αφελής υλιστής, αλλά σίγουρα καλός νευρολόγος του τέλους του 19^{ου} αιώνα, πιστεύει και ποτέ δεν το διέψευσε ότι όλες οι διεργασίες του ψυχισμού ερείδονται επί της λειτουργίας του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος. Η μετά από την πρώτη περίοδο έμφαση της έρευνάς του για τις κοινωνικές-πολιτισμικές επιδράσεις στον ψυχισμό και την παθολογία του, δεν αναιρεί επ' ουδενί τη σχετική με τη λειτουργία του νευρικού συστήματος πεποίθησή του.
2. Οι κλινικές ψυχαναλυτικές υποθέσεις και παρατηρήσεις δεν πρέπει να υποτιμώνται ως προς την επιρροή την οποία είχαν καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, είτε μεθοδολογικά, είτε νοηματικά, κυρίως στο πεδίο της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας. Αρκεί να υπενθυμίσουμε ότι μετά από τις παρατηρήσεις των ψυχαναλυτικών (π.χ. Rene Spitz, Bowlby) επέτρεψε

σημαντικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις, όπως οι εργασίες του ζεύγους Harlow με πιθήκους, στο μοντέλο της μητρικής στέρησης και όλη η μετεξέλιξη αυτού του πειραματικού παραδείγματος μέχρι τις μέρες μας σε συνδυασμό όχι μόνο στέρησης και συμπεριφοράς αλλά σύγχρονης μέτρησης βιοχημικών και δομικών αλλαγών ως εκ της στέρησης αυτής.

3. Αυτό που παραμένει χωρίς καμία αμφιβολία ως η μείζων συμβολή της ψυχαναλυτικής σκέψης στα όσα συζητάμε είναι η ανάδειξη της διαλεκτικής σχέσης μεταξύ συνειδητού και ασυνειδήτου, όπως τούτη αναδεικνύεται στην καθημερινότητα του εν δράσει ανθρώπου, στην κουλτούρα του, την τέχνη και φυσικά την ψυχοπαθολογία. Ένα είναι σίγουρο και η υποσημείωση αυτή είναι επαρκής, ότι καμία απολύτως προσέγγιση του φαινομένου της συνείδησης, της προθετικότητας, των στόχων και των κινήτρων της ανθρώπινης συμπεριφοράς, δεν μπορεί να κάνει την οικονομία αυτής ακριβώς της παραμέτρου. Δηλαδή, η ψευδαίσθηση ότι η μελέτη της συμπεριφοράς ως απομονωμένο στοιχείο -έτσι όπως το ήθελε ο μηηγεύβιορισμός- δεν επαρκεί, έτσι όπως σε πολλαπλά σημεία αναδεικνύεται, δια της απουσίας και της παραλήψεως, στο αφιέρωμα «Ψυχολογία και Βιολογία» του νεότευκτου περιοδικού *Νόησις*, τεύχος 1.
4. Ένα πεδίο το οποίο θα πρέπει οπωσδήποτε να λάβουμε υπόψη μας, το οποίο όμως εδώ δεν θα αναλυθεί και που αναδεικνύει μετά σαφηνείας τις σχέσεις αυτών των υπόρρητων στοιχείων με τη βιολογική υπόσταση και τη συμπεριφορά είναι το μεγάλο κεφάλαιο της Ψυχο-νευρο-ανοσο-βιολογίας, που έχει πάρει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, για να μην αναφερθώ στο προκλητικό παράδειγμα του ψυχοκοινωνικού νανισμού [psychosocial dwarfism], όπου οικογενειακές ψυχολογικές συνθήκες ζωής οδηγούν στην αναστολή της εκκρίσεως της σωματοτρόπου ορμόνης και έτσι προκαλούν υποφυσιακό λειτουργικό νανισμό. Να τονιστεί, και αυτό είναι επαρκώς μελετημένο σήμερα, πως η απομάκρυνση αυτών των παιδιών από το παθογόνο περιβάλλον αποκαθιστά ad integrum τη φυσιολογική λειτουργία, τους σχετικούς βιολογικούς δείκτες και φυσικά το μέγλωμα των παιδιών.
5. Είναι πιθανό να γίνει μια μέρα εφικτό, πιθανόν με καινούρια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση των διαφόρων συμπεριφορών και της παθολογίας, να δειχθεί πως ο οποιοσδήποτε αφελής δυϊσμός ή και πάλι ο μαχόμενος αναγωγισμός δεν θα είναι ο τρόπος με τον οποίο θα προσεγγίζουμε τα

προβλήματα τα οποία μας απασχολούν σε αυτές τις συναντήσεις. Η νέα σύνθεση δεν πρέπει πάντως να διέπεται από θριαμβευτικές, βραχείες βολές, αλλά Ζαρκαδάκη στο ΕΙΕ, που είπε αφελώς ότι οι «επιστήμονες» ασχολούνται μόνο τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια με το πρόβλημα της **συνείδησης**. Όπως ο λαός που ξεχνάει το παρελθόν του και έτσι χάνει την ιστορία του, έτσι και οι *επιστήμονες* που ξεχνάνε ότι ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα οι «επιστήμονες» ασχολούνται με το πρόβλημα της συνείδησης (το ίδιο ισχύει και για τους γνωσιακούς που ξαφνικά ανακάλυψαν τα συναισθήματα...) θα είναι λαός χωρίς ιστορία, Ιστορία η οποία κατά την άποψή μου είναι και αυτή μια Νευροεπιστήμη (ο χυδαίος συνειρμός μου είναι ο εξής: ο Μήτσος που γυρνάει στο σπίτι του έχοντας πει αρκετά και πιάνει και δέρνει τη γυναίκα του, με την οποία ζει τα τελευταία 20 χρόνια, λέγοντάς της «Γιατί, μωρή, δεν μου είχες πει ότι έχει κλειτορίδα;». Μη ενήμερος πολίτης-επιστήμονας, είναι μισός πολίτης και, μα την πίστη μου, δεν ξέρω πόσο επιστήμονας είναι!!!).

6. Υποθέτω πως έχει γίνει ήδη κατανοητό πως καλώ με τις ευχές μου μια νέα σύνθεση ως εννοιολογικό πλαίσιο στις έρευνες μας σχετικά με το ΚΝΣ και την συνείδηση ή γενικά το συμπεριφέρεσθαι. Όπως ο Μοσχοβάκης προσπαθεί μια πολύπλοκη σύνθεση του ανακλαστικού τόξου, όπως ο Παπανικολάου αναφέρεται στη «νέα φυσική» κλπ κλπ δηλαδή όλες οι προσπάθειες σύνθεσης και κατανόησης, καλέσματα στους θεούς και δαίμονες, για να φωτίσουν την τυφλότητά μας και την απορία μας, έτσι και εγώ προσπαθώ να φωτίσω την άγνοια μου μέσα από τις ατραπούς του ασυνείδητου και τον Σισύφειο αγώνα για την αναγνώριση και την επίγνωση. [Επισυνάπτω για εκτός συνεδρίας ανάγνωση δυο αδημοσίευτα κείμενά μου με σχετικούς προβληματισμούς].
7. Ας τελειώσω, μαζί με τις ευχές μου για μια εύχαρι εκδρομή στη γνώση στο Ξυλόκαστρο 2005, θυμίζοντας μία από τις εκδοχές του αρχαίου μύθου σχετικά με τον Μάντη Τειρεσία. Που λέτε, επειδή συνάντησε δυο φίδια να συνουσιάζονται και τους διέκοψε το γλέντι, τιμωρήθηκε και έγινε [για επτά χρόνια] γυναίκα. Μετά η σκηνή επαναλήφθηκε και τότε ξανάγινε άνδρας. Όταν σε ένα συζυγικό καυγά τσακωνόταν ο Δίας και η Ήρα για το ποιος, ο άνδρας ή η γυναίκα, απολαμβάνει μεγαλύτερη ηδονή στον έρωτα, κάλεσαν τον Τειρεσία που είχε και τις δύο εμπειρίες. Τότε αυτός απεφάνθη ότι εάν η ηδονή του έρωτα αποτελούνταν από δέκα μέρη, η γυναίκα απολάμβανε τα εννέα και ο άντρας μόνο ένα. Αυτό το γεγονός εξόργισε την Ήρα που

αποκαλύπτεται το μυστικό της και χτύπησε με τύφλωση τον Τειρεσία και ο Δίας τον αποζημίωσε με το χάρισμα της μαντικής. Σας αφήνω στους ελεύθερους συνειρμούς σας για τον εγκέφαλο και την συνείδηση...

15-6-2005

Η Ιστορία ως Νευροεπιστήμη

Αγαπητές φίλες και φίλοι,

Συν τω χρόνω και προϊούσης της ηλικίας και αναμφισβήτητα με κάποια παιγνιώδη διάθεση, που μέχρι τούδε έχει χαρακτηρίσει τη Νευροεπιστημονική αλλά και τη Νευροψυχαναλυτική μου ταυτότητα και πορεία, έρχομαι σήμερα –με σχεδόν απολογητικό τρόπο- να αναφερθώ σε έναν παλιό μου καημό που ονόμασα για τις σημερινές μας ανάγκες «Η Ιστορία ως Νευροεπιστήμη».

Θέλω να υπενθυμίσω στην αγαθή αίσθηση της ελληνικής γλώσσας, που όλοι λίγο-πολύ μοιραζόμαστε- πως δεν σας μιλάω για την Ιστορία σαν δήθεν –as if- Νευροεπιστήμη, αλλά σας μιλάω ως Νευροεπιστήμη, όπως θα σας μίλαγα ως πατέρας, δηλαδή τω όντι πατέρας δύο παιδιών και όχι σαν πατέρας, που θα ήταν μια οιονεί πατερναλιστική μου στάση απέναντί σας, καταχρώμενος του γεγονότος ότι κατά πάσα πιθανότητα είμαι ο γεροντότερος αυτής εδώ της σύναξης. Διαβάζω, λοιπόν, στη μεγάλη εγκυκλοπαίδεια το λήμμα *Κλινική Νευρολογία*, πώς ο νευρολόγος –αφού περιγράψει τη *φυσική ιστορία της αρρώστιας* του ασθενούς που έχει μπροστά του- τότε μόνον αρχίζει τη λεπτομερή εξέταση όλων των συστημάτων και κλινικών συμπτωμάτων που του αναφέρονται.

Ετοιμάζοντας λοιπόν αυτό το κείμενο, θυμήθηκα δύο κλινικές ιστορίες από το απώτερο ή το πιο κοντινό παρελθόν της κλινικής μου δουλειάς. Όταν εργαζόμουν στο Νευροχειρουργικό Κέντρο του Νοσοκομείου Sainte Anne, στο Παρίσι μεταξύ 1976 και 1978, εξετάζαμε κάποτε έναν συμπαθή μεσήλικα ασθενή, ο οποίος παρουσίαζε αφασικά φαινόμενα μετά από μια βλάβη του αριστερού ημισφαιρίου, παρότι κατά δήλωσή του, ήταν αριστερόχειρας. Όσοι ξέρουν λίγη κλινική νευροψυχολογία, δεν θα εκπλαγούν, γιατί τούτο δεν είναι σπάνιο –δηλαδή κάποιοι αριστερόχειρες έχουν τα κέντρα του λόγου εντοπισμένα στο αριστερό ημισφαίριο. Συνήθως, όμως, -σε αυτή την τελευταία περίπτωση- αυτοί οι ασθενείς παρουσιάζουν στη λεπτομερή νευρογλωσσική εξέταση, λιγότερα κλινικά φαινόμενα από τους δεξιόχειρες ασθενείς, μετά ανάλογη βλάβη. Της περιεργείας βοηθούσης, επεκτείναμε το ερωτηματολόγιο για τη ζωή του συγκεκριμένου ασθενούς, προσπαθώντας να καταλάβουμε υπό ποίους όρους τον αφήσανε να γράφει με το αριστερό χέρι, παρόλο ότι η τακτική των σχολείων και στη Γαλλία την εποχή που ήταν παιδί, ήταν να καταπιέζουν τους αριστερόχειρες να γράψουν με το καλό, το δεξί χέρι. Είναι τότε

μόνον που ο συμπαθής κύριος μας απεκάλυψε το μυστικό της ζωής του. Όταν μπήκε στην πρώτη δημοτικού στο χωριό του, κάπου στην ανατολική Γαλλία, παίζοντας ποδόσφαιρο έσπασε το δεξί του χέρι και τότε η ευφυής δασκάλα του, για να μη μείνει πίσω στην εκμάθηση της γραφής που είχαν αρχίσει οι συμμαθητές του, του πρότεινε να γράψει με το αριστερό χέρι, κάτι το οποίο συνέχισε και μετά την αποθεραπεία του από το κάταγμα. Έτσι ο καλός μας ασθενής δεν ήταν τίποτε άλλο, παρά όχι ένα παράδοξο του εντοπισμού των εγκεφαλικών λειτουργιών, αλλά πολύ απλά ένας συγκυριακά «καταπιεσμένος» δεξιόχειρας. Κατανοείτε ότι, όσες και μοντέρνες απεικονιστικές μεθόδους να χρησιμοποιούσατε ότι και όσα γνωσιακά μοντέλα να επικαλείστε, η ιστορία εδώ -του υποκειμένου- έγραψε ακριβώς ιστορία στη νευρολογική του ταυτότητα.

Προτού σας δώσω ένα δεύτερο παράδειγμα θα πρέπει να σας πω ότι ετοιμάζοντας την ταχεία αυτή παρέμβαση, άκουσα μια εκπομπή στο ραδιόφωνο σχετικά με τις ακουστικές μας ευαισθησίες και του πώς θεωρούμε μελωδικό ή φάλτσο κάτι, σύμφωνα με τον τρόπο με τον οποίο έχουμε μεγαλώσει και το πώς αποκωδικοποιούμε τους ήχους και τις μελωδίες. Η ιστορία είναι η εξής, έτσι όπως οι περισσότεροι από εμάς τη γνωρίζουν. Μέχρις ότου ο παππούς Μπαχ κωδικοποιήσει το επονομαζόμενο «καλώς συγκερασμένο κλειδοκύμβαλο», ο τρόπος που οι πέμπτες κουρδίζόντουσαν στις ποικίλες μουσικές ήταν ποικίλος. Αυτό μπορεί κανένας σχετικά εύκολα να το διαπιστώσει, εάν ακούσει τα διαφορετικά αποτελέσματα του ντο-ρε-μι-φα-σολ στη δυτική μουσική, στα ηπειρώτικα τραγούδια, στη βυζαντινή μουσική ή στην ινδική μουσική, κλπ. Η βασική ιδέα, λοιπόν, είναι ότι όσοι από εμάς μεγαλώσαμε ακούγοντας τη δυτική έντεχνη μουσική έχουμε δυσκολίες το να προσαρμοστούμε ή ακόμη και να απολαύσουμε άλλες μουσικές, που είναι φτιαγμένες πάνω σε άλλες βάσεις κουρδίσματος των οργάνων ή εκπαίδευσης της ανθρώπινης φωνής.

Αυτή η διαπίστωση πάει ακόμη πιο μακριά, εάν προσεγγίσουμε όχι μόνο τη μουσική, αλλά π.χ. τις γεύσεις και την άποψή μας για τη νοστιμιά. Κατά σύμπτωση, στη γαλλική εφημερίδα Le Monde, την Παρασκευή 8 Απριλίου 2005, υπάρχει ένα απολαυστικό ρεπορτάζ σχετικά με την *αλχημεία της γεύσης και το υπόβαθρο της νοστιμιάς*. Ο δημοσιογράφος, στηριζόμενος στις εργασίες του γνωστού καθηγητή περί τη γεύση και όσφρηση Patrick MacLeod και στις απόψεις του γνωστού μας Jean-Pierre Changeux σχετικά με τη λειτουργία της γεύσης και του γούστου- ορθά νομίζω υποστηρίζει ότι η άποψή μας για τη νοστιμιά και οι συνήθειες φαγητού που έχουμε

δεν είναι τίποτε άλλο παρά η ιστορία των προγόνων μας, σχετικά με προφανώς τις ποικίλες επιμέρους επιλογές που αυτοί οι πρόγονοί μας κάνανε, σχετικά με το πώς αντιμετώπισανε το φαγητό και τι επιλογές καθιέρωσαν. Άλλωστε, η ποιητική έκφραση που λέει ότι «το πουλί τραγουδάει όμορφα μόνο μέσα στο γενεαλογικό του δέντρο», εκφράζει λίαν ικανοποιητικά αυτό το οποίο προσπαθώ να υποστηρίξω.

Τώρα -και εδώ είναι το εξομολογητικό μέρος της παρέμβασής μου, κυρίες και κύριοι, δεν θα ήθελα να ξεχάσετε ότι οι νευροεπιστήμονες της γενιάς μου μεγαλώσαμε με το δόγμα της μη-πλαστικότητας του ενήλικου νευρικού συστήματος να επικρέμεται ως δαμόκλειος σπάθη επί της κεφαλής μας. Τίποτε δε μας επέτρεπε να δεχτούμε φαινόμενα που θα μπορούσαν να εξηγηθούν από την ενήλικη δυνατότητα για πλαστικότητα του ΚΝΣ, παρόλο ότι μερικές φορές ήταν προφανή –μπροστά στη μύτη μας- τα δεδομένα και μόνο παράδοξοι τύποι μπόρεσαν και μίλησαν με μεγαλύτερη ελευθερία και άνεση για τα φαινόμενα που κάθε αξιοπρεπής νευροψυχολόγος είχε συναπαντήσει στην προσωπική του κλινική πορεία.

Τώρα θα πρέπει να σας εξομολογηθώ ότι υπάρχουν στο πεδίο μας δύο άνθρωποι που ζηλεύω τα μέγιστα. Ο ένας είναι αναμφισβήτητα ο Oliver Saks, ο οποίος εγκαίρως κατάφερε να ξεπεράσει τον προαιώνιο δισταγμό των νευρολόγων και να κάνει με τα έργα του εξαιρετικές προτάσεις κατανόησης για την ανθρώπινη νευροψυχολογία. Ο άλλος είναι ο πιο πρόσφατος Ramachandran που με τα *Φαντάσματα στον Εγκέφαλο* που εξέδωσαν οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, κατάφερε να εκπλήξει τους κανονικά και ορθολογικά σκεπτόμενους και να αναδείξει μέσα από αυτά τα *Φαντάσματα του Εγκεφάλου* σειρά φαινομένων, που όλοι τα είχαμε δει, αλλά η κουτή ορθολογικότητά μας και ο ποσοτικοποιητικός μας αναγωγισμός δε μας επέτρεπαν να τα αξιολογήσουμε.

Θα σας πω μόνο άλλη μια ιστορία προτού κλείσω και θα σας πω ποιο είναι το σχέδιό μου για την προσωπική μου έρευνα, στα επερχόμενα χρόνια της σύνταξης. Πάνε είκοσι πέντε χρόνια τώρα που ήμασταν ένα βράδυ σε μια ταβέρνα. Η σύνθεση είναι δύο ζευγάρια, μία ψυχολόγος και εγώ, και δύο άσχετοι ως προς τα νευροεπιστημονικά πράγματα άνθρωποι. Ο άλλος κύριος της παρέας ήταν καπετάνιος και μόλις άκουσε την ιδιότητά μου του ψυχιάτρου, πράγμα άλλωστε που συμβαίνει τακτικά, μου περιέγραψε το πρόβλημά του, το οποίο συνίστατο στο εξής: μετά από ένα ατύχημα στο λιμάνι της Βοστώνης, όπου έσπασε ένας γερανός και του σκότωσε ένα ναύτη, μέσα στην ομίχλη και την υγρασία τον έπιασε μια τέτοια αγωνία που εποπτεύοντας από τη γέφυρα τις πράξεις της φορτοεκφόρτωσης, άρχισε να νιώθει

μέσα σε τεράστιο άγχος, ότι τα χέρια του και τα δύο κινδυνεύανε να γυρίσουν τόσο πολύ προς τα πίσω, ώστε να ακουμπήσουν το αντιβράχιο, κίνηση που όλοι γνωρίζουμε ότι λόγω των μηχανικών προϋποθέσεων της άρθρωσης του καρπού, δεν είναι εφικτή. Εκείνη τη στιγμή, βρισκόμενος μπροστά στην υποχρέωση να δώσω κάποια λογική απάντηση με επιστημονοειδή χαρακτήρα στον συνδαιτυμόνα μου –της ρετσίνας βοηθούσης- του λέω με ύφος δεκαπέντε καρδιναλίων «ρε φίλε, αυτό ως βίωμα, υπό τις συνθήκες που μου το περιγράφεις, δεν είναι εφικτό, εκτός εάν στο παρελθόν κάτι πράγματι έχει συμβεί ώστε να έχει εγγραφεί αυτή η κίνηση μέσα στη μνήμη σου». Και λέγοντας μέσα στην έμπνευση στιγμής «ρε παιδί μου, μήπως έπαιζες μπάσκειτ όταν ήσουν νέος;». Το πρόσωπό του φωτίστηκε, και μου λέει «Πώς το βρήκες, βρε θηρίο. Πράγματι έπαιζα πολύ μπάσκειτ και τα χέρια μας γυρίζανε τακτικά, όταν ερχόταν με φόρα η βαριά μπάλα του μπάσκειτ».

Φίλτατοι φίλοι, δεν ξέρω αν έκανα κάποια «επιστημονική» ανακάλυψη εκείνο το βράδυ, ξέρω μόνο ότι ο ενθουσιασμός για την ερμηνεία και την απομυθοποίηση του «ψυχιατρικού» συμπτώματος του καπετάνιου μας, τον έκανε να κεράσει όλη την παρέα. Φυσικά δεν πρόκειται να πάω πιο πέρα, παρόλο ότι ο πειρασμός για τη συζήτηση περί τραυματικών γεγονότων της ζωής, οικεία συζήτηση όπως ξέρετε στην ψυχαναλυτική βιβλιογραφία, θα μπορούσε να φωτίσει ιδιαίτερα μια σειρά από προβλήματα της ανθρώπινης νευροψυχολογίας. Σας υπόσχομαι όχι ότι θα γράψω ένα καινούργιο πετυχημένο βιβλίο, σαν τα *Φαντάσματα στον Εγκέφαλο* του Ramachandran, αλλά θα γυρίσω στα αρχεία μου και με πιο ελεύθερο τρόπο θα δω την ιστορία ως Νευροεπιστήμη και θα τα πούμε πάλι εν καιρώ.

Ηράκλειο, Κρήτη 11-3-2005